

Ο μεγαλουργός μας εθνικός ευεργέτης Ιωάννης Παπάφης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Γράφει ο Πάνος Ν. Αβραμόπουλος

Γεννημένος μέσα στα πολιτισμικά και κοινωνικά νάματα της Θεσσαλονίκης, αλλά και με τις επιδράσεις μιας κοινωνικά και οικονομικά προηγμένης οικογένειας, ξεκίνησε την μακρά πορεία του στο επιχειρείν ο Ιωάννης Παπάφης, για να εξελιχθεί σε έναν διαπρεπή οικονομικά παράγοντα πανευρωπαϊκού κύρους και με υψηλή πατριωτική ευαισθησία, να κληροδοτήσει στην Ελλάδα, πελώριες δωρεές για κοινωνικούς και εθνικούς σκοπούς. Πραγματοποίησε δωρεές και έργα κοινωνικής ευποιίας στην Θεσσαλονίκη, την Αθήνα - και την δεύτερη πατρίδα του την Μάλτα - που ανακούφισαν δραστικά τους κοινωνικά αδυνάτους και άλλαξαν δραματικά επι τα βελτίω τον χάρτη του αρτιγέννητου

μεταπελευθερωτικού από τους Τούρκους, κοινωνικού μας κράτους. Ενώ μείζονα υπήρξε πρωθύστερα και η συμβολή του Ιωάννη Παπάφη και στην στήριξη του αγώνα, βοηθώντας οικονομικά τους Φιλικούς, αλλά και τον Ιωάννη Καποδίστρια, στην ανορθωτική του προσπάθεια.

Ο Ιωάννης Παπάφης είδε το φως της ζωής στην Θεσσαλονίκη το 1792, σε ένα περιβάλλον κοινωνικής ευκρασίας, με τον πατέρα του Νικόλαο Παπάφη, να αποτελεί ισχυρό έμπορο και την μητέρα του, να κατάγεται από την εύπορη οικογένεια του Δημητρίου Αναστασιάδη. Με την ολοκλήρωση των εγκύκλιων σπουδών του, έφυγε για την Σμύρνη, για να δουλέψει στον εμπορικό οίκο του πατέρα του. Ο θάνατος όμως του πατέρα του δυο χρόνια αργότερα το 1810, θα τον εξωθήσει στον θείο του - αδελφό της μητέρας του - Ιωάννη Αναστάση, στην Αλεξάνδρεια. Θα αναπτύξει τις επιχειρηματικές του δεξιότητες εκεί και λίγο

αργότερα, ανήσυχο πνεύμα καθώς είναι, θα φύγει για την Μάλτα, όπου θα ξεκινήσει την μακρά επιχειρηματική του πορεία. Με την ακαταπόνητη εργατικότητα του, αλλά και την εμπορική του οξύνοια γρήγορα θα χτίσει μια αλυσίδα επιτυχημένων επιχειρήσεων που θα του αποφέρει μεγάλα κέρδη. Το κύρος του και οι επιδέξιοι ελιγμοί του, θα τον καταστήσουν τροφοδότη του αγγλικού στόλου στη Μεσόγειο και σύντομα τα κέρδη του θα αυξάνονται με γεωμετρικό ρυθμό. Και όχι πολύ αργότερα, θα εξελιχθεί σε επιχειρηματία κολοσσό. Όμως μέσα σε αυτήν την οικονομική μεγαλουργία του σπουδαίου Βορειοελλαδίτη, πάντα προεξά-ρχει η αγάπη προς την ελληνική πατρίδα και η καθοιονδήποτε τρόπο στήριξή της.

Αρχικά θα στηρίζει τον αγώνα της εθνεγερσίας με όπλα και πολεμοφόδια και εν συνεχεία θα βοηθά πολυεπίπεδα τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια - τον οποίο είχε γνωρίσει κατά την επίσκεψη του κυβερνήτη στη Μάλτα το 1827- στην ανασυγκρότηση της Ελλάδος. Από τις πρώτες του πράξεις εθνικής ευεργεσίας, η αγορά μετοχών της νεοσυσταθείσας εθνικής τράπεζας, με τέσσερις χιλιάδες ισπανικά δίστηλα. Ενώ θα συνδράμει γενναία και τον οικουμενικό πατριάρχη Ιωακείμ τον Γ΄, τον οποίο είχε γνωρίσει κατά την θητεία του τελευταίου ως Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, στην ίδρυση στην νήσο Πρώτη, Γηροκομείου, για τους απομάχους κληρικούς, ήτοι «γεγηρακότων και απομάχων κληρικών».

Αποστέλλει έτσι 1.000 φράγκα στον Πατριάρχη, για την ανέγερση του γηροκομείου. Την ίδια χρονική περίοδο προσφέρει γενναία ποσά για το αρτιγέννητο Πανεπιστήμιο Αθηνών, κάτι για το οποίο θα του απονεμηθεί το «Μετάλλιο Εθνικής Ευγνωμοσύνης», ενώ επιχορηγεί και με 8.000 χρυσές λίρες το Πολυτεχνείο Αθηνών.

Όμως πρωτεραία ευεργετική επιλογή του, αποτελεί η αγαπημένη του Θεσσαλονίκη και ξεκινά και προς αυτήν την μακρά αλυσίδα της κοινωφελούς του προσφοράς. Σε αυτό το πλαίσιο κληροδοτεί για νοσοκομεία και ευαγή ιδρύματα της Θεσσαλονίκης 12.000 φράγκα από το εισόδημά του, ενώ εκφράζοντας την άπειρη ευεργεσία του για την νύφη του Βορρά, κατέλειπε πεθαίνοντας όλη την περιουσία του, για την δημιουργία πρότυπου ορφανοτρο-φείου της εποχής, που θα έφερε το όνομα της δεύτερης πατρίδας του της Μάλτας, ήτοι : «Ο Μελιτεύς» !

Τα έργα κοινωνικής του ευποιίας θα συνεχίζονται αδιάκοπα και στην Αθήνα και τον Πειραιά και όπου αλλού η ευαίσθητη καρδιά του αφουγκράζονταν τον ανθρώπινο πόνο. Τέτοιας ποιότητας και ηθικής μεγαθυμίας, υπήρξε ο υψηλόφρων άνθρωπος, Ιωάννης Παπάφης. Προς αυτή την κατεύθυνση έτσι, πρόσφερε 10.000 λίρες Αγγλίας για το ορφανοτροφείο «Χατζηκώστα» στην Αθήνα, ενώ ανώνυμα αυτήν την φορά, είχε αποστείλει και 15.000 χρυσά γαλλικά φράγκα, για το ορφανοτροφείο Ελένης Τζάνη, στον Πειραιά.

Δεν απολησμόνησε ωστόσο με την ίδια αγάπη και τα φτωχά παιδιά και τους αδυνάμους της Μάλτας ο Ιωάννης Παπάφης, η οποία τόσα πολλά του είχε προσφέρει για να επιτύχει την οικονομική του μεγαλουργία. Διέθεσε έτσι τα εισοδήματα που προέρχονταν από τα ακίνητά του στην Μάλτα, για την αρωγή των φτωχών άγαμων αρρένων 18 έως 24 ετών, που θα αναζητούσαν τη τύχη τους, πέρα από την γενέτειρά τους.

Αλλά αξίζει να σημειώσουμε emphaticά την επιμέλεια που είχε δείξει ο μεγάλος αυτός Έλληνας και εθνικός μας ευεργέτης, σχετικά με την κοινωνική υποστήριξη της Θεσσαλονίκης. Με την πρώτη διαθήκη του, γιατί θα επακολουθούσε και μια δεύτερη, κατέλειπε στα σχολεία και στο νοσοκομείο της «Ορθοδόξου ελληνικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης», ετήσιο εισόδημα 12.000 φράγκων και όριζε μάλιστα στους εκτελεστές της διαθήκης του, να εγγράψουν το εισόδημα αυτό – για λόγους ασφαλείας – σε γαλλικά χρεόγραφα ! Στην δεύτερη διαθήκη του όμως όριζε και την επιθυμία ιδρύσεως ασύλου, που θα έφερε το όνομα «Γηροκομείο Μελίτη» και στο οποίο θα φιλοξενούνταν δωρεάν, φτωχοί γέροντες και των δυο φύλων, ανίκανοι για εργασία, που ανήκαν στην ελληνική ορθόδοξη εκκλησία της πόλης. Και για την ίδρυση του εν λόγω γηροκομείου, κληροδοτούσε τα τοκομερίδια εισοδήματος 4.000 φράγκων, που είχε εγγράψει σε γαλλικά χρεόγραφα, πέραν των προηγούμενων 12.000 φράγκων, που προορίζονταν για το ορφανοτροφείο. Ένα βήμα πιο πέρα πάντα με άφατη αγάπη για την Θεσσαλονίκη, έδινε εντολή στους εκτελεστές της διαθήκης του, ότι θα απέμενε από την εκκαθάριση της περιουσίας του με τον θάνατό του, θα χρησιμοποιούνταν και πάλι για περαιτέρω εγγραφή σε γαλλικά χρεόγραφα, των οποίων τα κέρδη θα αποδίδονταν και πάλι για τα ευαγή ιδρύματα της Θεσσαλονίκης. Μια αδιάκοπη δηλαδή αλυσίδα αγάπης και κοινωνικής προσφοράς, προς την Ελλάδα και την Θεσσαλονίκη. Εν τέλει και αφού είχαν προηγηθεί αλληπάλληλες επικοινωνίες, με το Προεδρείο της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας της Θεσσαλονίκης και τον τότε Μητροπολίτη της Καλλίνικο, ο Παπάφης, εξουσιοδότησε τους γενικούς κληρονόμους του, τα προοριζόμενα εισοδήματά του, για την ανέγερση γηροκομείου στην Θεσσαλονίκη, να διατεθούν και αυτά για την «κατάρτισιν ορφανοτροφείου διαρκούς». Και έτσι ανηγέρθη το γνωστό μας «Παπάφειο Ορφανοτροφείο», που πρόσφερε σπουδαίες κοινωνικές υπηρεσίες στην Βόρειο Ελλάδα.

Ο Ιωάννης Παπάφης, δεν είχε αποκτήσει οικογένεια και παιδιά. Τον συντριπτικό χρόνο της ζωής του, τον πέρασε στην αγαπημένη του Μάλτα, στην οποία και διέπρεψε. Στη δύση της ζωής του, διέμενε στο Ραμπάτ. Στις 16 Φεβρουαρίου του 1886, πλήρης δόξης και ημερών, σε ηλικία 94 ετών και αφού είχε διανύσει μια εκτυφλωτική πορεία στην ζωή του, δρέποντας πέρα από την οικονομική του επιφάνεια, πολλές και πολυποίκιλες ηθικές αριστείες, ο υψιπετής Έλληνας και μεγάλος εθνικός

ευεργέτης, έκλεισε για πάντα τα μάτια από την ζωή. Για να αφήσει παντοτινά στο πέρασμα του πανδαμάτορα χρόνου, τις εξέχουσες ηθικές υπηρεσίες του προς την ελληνική πατρίδα, που θα διατηρούν άσβεστη την ενάρετη προσω-πικότητά του.